

ВНЕСОК ВИКЛАДАЧІВ ЛЬВІВСЬКОЇ ВИЩОЇ КРАЙОВОЇ ШКОЛИ У РОЗВИТОК ФАХОВОЇ ЧОЛОВІЧОЇ ОСВІТИ В ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ

Започаткування лісівничої освіти в Західній Україні має тривалу передісторію. Її досліджували В. Бондаренко, М. Горошко, Ю. Дебринюк, В. Клапчук, Г. Криницький, О. Проців [1-4], зазначаючи, що лісівнича освіта – складова фахової освіти на західноукраїнських землях.

Лісівнича наука й освіта в Західній Україні упродовж тривалого часу була позбавлена національних ознак, а її здобутки оголошувалися досягненнями метрополій. Водночас державні структури і громадськість висловлювали стурбованість занедбаним станом лісового господарства, непрофесійними діями лісівників. Тому 1807 р. галицькі лісівники звернулися до влади з проханням відкрити лісівничий навчальний заклад. 1812 р. було винесено на розгляд проект створення кафедри та фахових студій в університеті у Львові. 1852 р. при Галицькому господарському товаристві почала діяти лісова секція, а 1874 р. – Галицьке лісове товариство [3, с. 476].

У 1871 р. Господарське товариство після неодноразових звернень до уряду отримало дозвіл на заснування при Львівській технічній школі приватних лісівничих курсів, організатором яких став Г. Стшелецький. Однорічні курси діяли до липня 1874 р.

Вища крайова школа лісового господарства у Львові була першим лісівничим навчальним закладом на теренах Західної України. Відкриття закладу відбулося 24 жовтня 1874 р. Очолив його Генрик Стшелецький – син лісника з Добротвора, який уже мав чималий досвід роботи на посадах надлісничого у Лопатинських соснових пралісах та управлінця львівськими міськими лісами. Він керував школою багато років. Згодом став почесним членом галицьких господарського і лісового товариств, неодноразово очолював делегації від Галичини на міжнародних конгресах, виступав із доповідями перед науковцями й студентами у Віденській академії. Г. Стшелецький – автор близько ста праць із багатьох напрямів лісівництва, достойний репрезентант вітчизняної лісівничої науки. Його авторитет поширився далеко за межі Галичини. Куратором школи став відомий меценат, засновник Природничого музею у Львові В. Дідушицький.

Спочатку у школі працювало лише два професори, а вже до 1888 р. штат викладачів збільшився до восьми осіб. До викладацької роботи були залучені відомі на той час науковці – спеціалісти лісової галузі Б. Блоцький, Ш. В'єрдак, Й. Пачоський, С. Соколовський, В. Тинецький, В. Шафер. Для викладання теоретичних предметів дирекція запрошувала професорів і доцентів з інших

вищих навчальних закладів. Так, у 1874-1908 рр. у школі за сумісництвом викладали професори Львівського університету Е. Буржинський, С. Гломбинський, Ф. Конарський, В. Острожинський, Б. Радзишевський, Т. Станецький, професори Дублянської академії – Б. Липинський, С. Павлик, З. Стручевич, К. Шульц, а також науковці з позаосвітньої сфери – доктори В. Гамерський, К. Загорський, С. Опольський.

Із відкриттям школи навчання на першому курсі розпочали 21, а на другому – шестеро учнів. Останні, ймовірно, були випускниками лісівничих курсів. Зі звітів дізнаємося, що кількість учнів упродовж 1874-1889 рр. не перевищувала 50-ти осіб. Серед учнів були представники різних суспільних верств. Національний склад учнів був неоднорідним: українці, поляки, чехи, болгари, хорвати, євреї, росіяни.

До вступників ставили ряд вимог, а саме: виконання 17-ти років; закінчення шести класів гімназії з добрими оцінками; проходження не менш як однорічної лісової практики. Абітурієнтів, які мали дипломи з відзнакою, приймали до навчального закладу без однорічної практики і зараховували на другий курс за умови обов'язкового складання вступних іспитів та додаткових іспитів із хімії, мінералогії, геології, ботаніки, зоології та початків лісівничої науки в обсязі спеціалізованої програми.

Всі інші абітурієнти складали вступні іспити з ботаніки, зоології, хімії, фізики, математики, геології, німецької та польської мов, а також із тих предметів середньої школи, з яких мали задовільну оцінку [4, с. 1]. Іспити проводили надзвичайно ретельно. Були випадки 50 % відсіву вступників.

Цікаво, що дирекція запрошувала всіх бажаючих безкоштовно прослухати курс навчальних дисциплін [4, с. 1].

Значну увагу у школі приділяли науковим екскурсіям і навчальним практикам. Термін навчання спершу був дворічним, потім – трирічним. Згодом навчальні плани школи наблизили до планів лісових академій у Львові й Таранді [1, с. 21].

Для учнів із незаможних родин Галицьке лісове товариство виділяло стипендії, право розподілу яких належало директору школи. Контроль за діяльністю закладу здійснювала рада опікунів, що складалася з трьох членів. Учні, які не отримували стипендії, заробляли на життя у лісових господарствах. Вони здійснювали проектування доріг і мостових конструкцій, проводили геодезичну та меліораційну зйомки, складали і копіювали мапи та плани для індивідуальних забудовників.

Екзаменаційні сесії проводилися в кінці кожного півріччя. До складу екзаменаційної комісії входили директор, три професори, представники крайового відділу адміністрації і сейму. Головний іспит складався з письмової

роботи і публічного усного іспиту з таких дисциплін: лісовідтворення, охорона лісу, лісовпорядкування, лісове право і адміністрування, геодезія і нівелювання. Тривалість усного іспиту – дві години, знання оцінювали за п'ятибальною системою. За цією ж системою оцінювали поведінку і старанність учнів. Якщо учень отримував із двох предметів незадовільні оцінки – його не переводили на наступний курс, а якщо таке траплялося на першому курсі – відраховували. Випускні іспити зі спеціальних предметів складалися в присутності такої ж екзаменаційної комісії. Предмети усних іспитів: догляд за лісом і лісова справа, охорона лісу, використання лісів, лісове адміністрування і бухгалтерський облік, геодезія, наземне і водне будівництво. Випускники одержували свідоцтво і патент, а також направлення на роботу [1, с. 22].

У 1892 р. директором школи став Владислав Тинецький, який здобув дві вищі освіти: у Рільничій академії в Дублянах та Лісовій у Таранді. Професор свої теоретичні знання й практичні набутки спрямував на виховання молодого покоління лісівників. Він викладав загальне лісівництво, ґрунтознавство, сільськогосподарську хімію, фізіологію та патологію рослин, мінералогію і геологію. У навчальний процес школи лісового господарства він упровадив новий предмет – дендрологію. Упродовж багатьох років В. Тинецький був редактором часопису «Sylwan» та друкованого органу господарського товариства «Rolnik». Його перу належить низка праць із садівництва, городництва, лісівництва; розробив програму розвитку лісівництва, мисливства та рибальства в Галичині.

На кошти Крайового виділу професори підвищували кваліфікацію у Віденській лісовій академії: Г. Стжелецький у 1878 р., Б. Блоцький у 1881 р., М. Малачинський у 1883 р., Б. Липинський у 1887 р., М. Янечко у 1893 р., С. Соколовський у 1896 р., О. Козіковський у 1907 р., В. Шафер у 1911 р.

У школі лісового господарства навчали авторитетні науковці. Професор С. Дем'яновський викладав управління лісовим господарством, бухгалтерський облік, лісову інженерію, геодезію і мисливствознавство; професор Б. Липинський – лісовпорядкування, регуляцію природних потоків; професор М. Янечко – лісокористування. З 1857 до 1919 р. у школі працював професор ботаніки Броніслав Блоцький – знаний дослідник карпатської та подільської флори, якому належить відкриття кількох видів і форм квіткових рослин. Кафедру загальної хімії у Львівській лісовій школі очолював Б. Радзишевський (1838–1914) – дійсний член Краківської академії наук, професор Львівського університету. Упродовж 1884–1891 рр. фізику і математику тут викладав професор Т. Станецький, котрий у 1890-1891 рр. був ректором Львівського університету [2, с. 112].

Наприкінці століття при школі почали працювати два музеї: ботанічний і зоологічний. Багатою була шкільна бібліотека. У 90-х рр. XIX ст. у фондах цієї книгозбірні нараховувалося 2 278 книг.

Матеріальна база і високий рівень навчального процесу наближали школу до рівня вищих навчальних закладів. Діяла кафедральна система, завідувачі кафедр мали наукові ступені, обиралися за конкурсом. Викладачі закладу підтримували тісні контакти з лісівниками Європи і світу, брали участь у міжнародних лісових конгресах (Париж – 1900 р., 1911 р., Рим – 1903 р., 1907 р.). З покоління в покоління лісівники передавали досвід ведення лісового господарства на засадах високого професіоналізму та любові до рідної землі [1, с. 23]. 1908 року Крайовій школі лісового господарства було надано статус вищого навчального закладу – єдиний у тогочасній Польщі [3, с. 476]. За час функціонування навчальний заклад підготував кваліфікованих фахівців для лісгосподарської галузі, які працювали у різних сферах лісівництва. Частина випускників, як, наприклад, Б. Блоцький, С. Дем'яновський, М. Малачинський, залишилися працювати у школі лісового господарства.

У листопаді 1919 року польська влада постановою Ради Міністрів об'єднала Вищу лісову школу з Технічною та Рільничою академіями. При Львівській політехніці утворено рільничо-лісовий факультет. З вісімнадцяти кафедр цього факультету одинадцять були лісівничого спрямування і розміщувалися у Львові, решту – сільськогосподарські, розміщувалися поблизу Львова у Дублянах.

Таким чином, Вища крайова школа лісового господарства у Львові була важливою ланкою у структурі фахового західноукраїнського шкільництва. Зусиллями викладачів підготовлено професіоналів лісового господарства, внесено вагому лепту у розвиток теорії та практики лісівництва.

Список використаних джерел

1. Бондаренко В. За видимим бачити невидиме. Східний сектор українського лісівництва. *Лісовий і мисливський журнал*. 2014. № 3. С. 20-23.
2. Клапчук В. М. Лісове та мисливське господарство Галичини: *монографія*. Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Івано-Франківське обласне управління лісового та мисливського господарства. Івано-Франківськ: Фоліант, 2011. 432 с.
3. Криницький Г. Т. Лісотехнічний університет України. *Енциклопедія сучасної країни: у 30 т.* / ред. кол. І. М. Дзюба та ін.; НАН України, НТШ, Координаційне бюро енциклопедії сучасної України НАН України. К., 2016. Т. 17: Лег–Лещ. С. 476.
4. Наука, штука і література. Школа господарства лісового у Львові. *Діло*. 1889. 18 вересня.